

8. *Лісовий О.В.* Всеукраїнські літні профільні школи Малої академії наук України в соціокультурній само ідентифікації особистості учня / Зб. мат. семін.-практ. керівників та методистів літніх профільних шкіл «Теорія і практика обдарованих учнів у літній період» (5-8 черв. 2012 р.) // [Упор. С.О.Лихота, О.В.Лісовий] : К. : Тов «Праймдрук», 2012. – 148 с.
9. *Тихенко Л.В.* Розвиток творчих здібностей учнівської молоді в освітньо-виховній системі Малої академії наук України : навч.-метод. посіб. / Л.В. Тихенко, Л.В. Ніколаєнко. – Суми : ВТД «Універсальна книга», 2007. – 120 с.
10. *О.Лісовий.* Наше завдання – виховувати Едісонів: інтерв'ю О.В.Лісового. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pedpresa.com/blog/oksen-lisovuj-nashe-zavdannya-vyhovuvaty-edisoniv.html>.
11. Указ Президента України "Про Президентський кадровий резерв "Нова еліта нації" / . – Офіційне видання: Урядовий кур'єр від 13.04.2012 № 68.
12. Закон України "Про позашкільну освіту" // Офіційне видання : Офіційний вісник України від 04.08.2000 2000 р., № 29, стор. 3, стаття 1190, код акту 16298/2000.

Рецензент: Бакуменко В.Д., д.держ.упр., професор.

УДК 351:002

Піддубна Л.П.,

к.е.н., доцент,
завідувач кафедри управління
документно-інформаційними комунікаціями
Академії муніципального управління

НАУКОВО-МЕТОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗАГАЛЬНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ДОКУМЕНТІВ

Стаття присвячена загальній класифікації документів. Підґрунтям для даної класифікації є набуття об'єктом, який використовується для фіксації інформації та передачі її у просторі та часі, «статусу документа».

Статья посвящена общей классификации документов. Основой для этой классификации стало получение объектом, который используется для фиксации информации и передачи ее в пространстве и времени, «статуса документа».

Article is dedicated to general classification of documents. Obtaining by the object, which is used for the fixation of information and of its transfer in the space and time, "status of document", became basis for this classification.

Стикаючись щоденно з великою кількістю різних документів, які супроводжують людину від першого до останнього дня її життя, людина приходить до розуміння щодо важливості цього елемента в її життєдіяльності. Документ є одним з найважливіших засобів функціонування, управління, самоорганізації й самопізнання людської спільноти. У суспільстві постійно створюється та знаходиться в обігу значна кількість найрізноманітніших документів. За даними дослідників щорічно у світі створюється понад 7,5 млрд. найменувань документів, у яких викладено до 285 терабайтів одиниць інформації [1, с.7].

За останні роки в Україні склалась ціла плеяда науковців, які присвячують цьому питанню свою увагу. Серед них слід назвати тих, чий внесок найбільш помітний, а саме: В.В. Бездрабко, Н.Н. Кушнарєнко, С.Г. Кулєшова, Ю.І. Палєху, М.В. Комову, Г.М. Швецову-Водку та ін. Цими вченими досліджуються загальні питання документознавства, визначається місце та роль документа в дослідженні історичних та сучасних процесів формування системи документального забезпечення життєдіяльності підприємства та організації, а також розвиток окремих складових документознавства та інформаційної діяльності. При цьому залишаються не до кінця дослідженими питання класифікації документів та документальних систем.

Виходячи з цього, однією з важливих цілей у системі наукових досліджень з документознавства є загальна класифікація документів та визначення ролі й місця різних груп документів в системі соціальних комунікацій відповідно до їхнього місця в ієрархії об'єктів, що об'єктивно склалась у людській спільноті протягом існування та життєдіяльності останньої.

Метою даної статті є класифікація документів за ознакою (ознаками), які дозволять не просто поділити окремі групи документів на класи та підкласи, а визначити роль та місце кожної отриманої одиниці поділу у загальній системі об'єктів, яким надано статус документа.

Основна частина. Враховуючи, що у сучасному світі відбувається формування нового наукового напрямку такого, як документознавство, то, безумовно, виникає питання щодо класифікації основного елемента цієї сфери діяльності, головного об'єкта дослідження - документа. Безумовно, що з метою детальнішого аналізу проблем, які виникають у документознавчій сфері на початковому етапі дослідження слід з'ясувати структуру документів, які продукуються світовою спільнотою протягом року, виступаючи основними засобами фіксування, використання та зберігання інформації. Звичайно, що провідні вчені-документознавці не залишилися осторонь цієї проблеми. Питанням класифікації документів приділена увага в роботах провідних українських учених, а саме: С.Г. Кулєшова, Н.М. Кушнарєнко, Ю.Н.Столярєва, Ю.І. Палєхи, О.В. Загорєцької, Г.Н. Швецової-Водки та ін. Слід погодитись з тим, що розробка загальної класифікації об'єкта дослідження являє собою одне з основних завдань будь-якого наукового напрямку, а тим більше документознавства, оскільки цей напрям лише розвивається. Однак, як показує аналіз існуючих класифікацій документів, до сьогоднішнього дня не здійснено повної та такої, яка була б визнаною провідними документознавцями класифікації документів.

Перш за все слід зупинитися на здобутках Н.М. Кушнарєнко щодо класифікації документів. Основи класифікації документів викладені нею у підручнику «Документоведение» [2], який визнається базовим у підготовці фахівців зі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» і витримав кілька перевидань в Україні та Росії. Нею не тільки наведено

класифікацію документів за різними ознаками, але й подані методологічні підходи до проведення самої класифікації та спроба виділення родів (класів) документів, видів, підвидів, різновидів. Аналогічно можна представити і ланцюжок в основу якого покладено тип документа: Тип – підтип – різнотип [2, с. 93-97]. Автором також зазначено, що класифікація у документознавстві через її обсяжність і різнорідність здійснюється за різною основою ділення, яка відповідає певним аспектам аналізу документів, кожен з яких вказує певний фасет (фр. *facette* - грань) класифікації. Таких фасетів може бути кілька, тому класифікація документів автором визначена як багатоаспектна фасетна. [2, с. 95].

Аналогічні висновки зроблені у роботах Ю.І. Палехи та Г.М. Швецової-Водки [3, 4]. Це, безумовно, важливі класифікації документів, але вони не спроможні відповісти на питання про роль та значення певного конкретного виду документа в системі, яку ми визначаємо як документ взагалі.

Тобто, говорячи про важливість виконаної дослідниками роботи, зазначимо, що запропоновані ознаки класифікації дають можливість детально поділити на групи окремі види та типи документів. В той же час, вони не дозволяють визначити місце цих видів і типів у загальній сукупності об'єктів, які отримали, або можуть отримати статус «документа». З нашої точки зору, «статус документа» - це набуття матеріальним об'єктом, який використовується для фіксації, акумуляції інформації та застосовується у соціальних комунікаціях для передачі інформації у просторі та часі, визначення «документ» у нормативних та прирівняних до них документах, які регламентують його існування у соціальному середовищі у певний період розвитку цього середовища та у певних галузях людської діяльності.

Звертаючись до досліджень провідних документознавців України, стосовно визначення поняття «документ», зокрема відомої праці Г.Н. Швецової-Водки [4, с.18-37], слід зазначити, що саме у формуванні визначення «документ» може бути прихована ознака, за якою слід виділити типи та класи документів й побудувати струнку ієрархічну структуру, де кожна група об'єктів, яким надається «статус документа» займе своє відповідне місце та апіорі відіграє важливу роль у життєдіяльності людини. Зупинимось на дослідженні Г.М.Шведової-Водки, в якому найбільш повно викладено матеріал стосовно формулювання поняття «документ».

В роботі Швецової-Водки наведено співвідношення різних значень поняття «документ». Це дозволило автору охарактеризувати особливість побудови структури, яка нею отримана в результаті аналізу, як «принцип матрьошки» [4, с. 18]. При детальному аналізі, можна звернути увагу на той факт, що в основу поділу покладено принцип дихотомії – тобто послідовного розподілу документів одного класу на два протилежних види, підвиди, різновиди тощо. Тобто, означений принцип дозволяє в одному випадку частині сукупності об'єктів надати статус «документа», в

той час, як інша частина, у якої відсутня виділена ознака, до документів не відноситься, хоча на попередньому рівні у останньої був цей статус.

З метою наочного уявлення про цей процес звертаємо увагу на рис. 1.2. у роботі Г.М. Швецової-Водки «Документознавство» [4, с. 25]. Однак, як було зазначено раніше, відсутність статусу «документ» у певної частини об'єктів не означає, що об'єкт перестав бути документом взагалі, слід лише зазначити, що на наступному рівні у виділеній групі звучується поняття документ.

Такими чином, виходячи з гіпотези, що основою класифікації документів може бути така ознака, як набуття певним об'єктом, за допомогою якого фіксується та передається у просторі та часі інформація, статусу «документ», проведемо класифікацію цих об'єктів. Ґрунтуючись на визначенні сутності класифікації, яка наведена у філософській енциклопедії, і подається як «багатоступеневий розгалужений поділ логічного обсягу поняття» та створення окремих таксонів [5], підійдемо до узагальнення цього процесу через таксономію (від дав.-грец. τάξις - стрій, порядок та νόμος - закон). У загальному розумінні таксономія – це наука про принципи та практику класифікації й систематизації.

Термін «таксономія» вперше був запропонований у 1813 році Огюстеном Декандром, який займався класифікацією рослин, і напочатку застосовувався лише у біології. Пізніше цей термін став використовуватись для означення загальної теорії класифікації і систематизації складних систем як у біології, так і в інших галузях знань, у лінгвістиці, географії, геології, економіці тощо [6].

Математично таксономією є древоподібна структура класифікацій певного набору об'єктів. Зверху цієї структури знаходиться кореневий таксон, який об'єднує єдина класифікація, що відноситься до всіх об'єктів даної таксономії. Таксони, які росташовані нижче кореневого, являються більш специфічними класифікаціями, які відносяться до піднаборів загального набору об'єктів, що класифікуються. Таким чином, результатом класифікації є система підпорядкованих понять, де поділене поняття є родом, нові поняття видами, видами видів (підвиди), тощо» [5].

Аналогію можна провести з класифікаціями тварин та рослин, де всі об'єкти поділені на класи, роди, види, підвиди і детально описані. У документознавстві на відміну від біології, де класифікація об'єктів має історію у кілька десятиліть, цей процес ще тільки розпочинається, оскільки наука про документ знаходиться на початку свого розвитку. А тому кожен фахівець детально вивчає лише ту сферу, яка йому близька за професійною діяльністю. Тому можна сказати, що Н.М.Кушнарєнко та Г.М. Швецова-Водка, детально зупинившись на підходах до класифікації, основну увагу приділили класифікації книги, в деяких випадках переходячи на вищий рівень – «видання», оскільки основою їх професійної діяльності є книга, бібліотека, Наукові інтереси Г.В. Беспяньської, О. В.Загорецької, Ю.І. Палехи та С.В. Сельченкової розповсюджуються на класифікацію службових та кадрових документів [7, с. 36-46; 8, с. 2-8; 9, с.125-132; 10, с. 43-46].

Таким чином, до сьогоднішнього дня в Україні не має чіткої класифікації всієї сукупності документів, існують лише окремі фрагменти, які не дають уявлення про обсяг такого ресурсу як документ (документована інформація). З метою заповнення цієї прогалини, за основу поділу документів на класи, роди, види та підвиди нами взято визначення поняття «документ», тобто надання об'єкту «статусу документ».

В результаті обробки матеріалів дослідження, нами побудована наступна ієрархія матеріального об'єкту «документ». На першому етапі класифікування документів з усієї сукупності визначень поняття «документ» знаходимо його найбільш широке значення, у подальшому поділ на групи відбувається у міру звуження поняття «документ», завершується визначенням конкретного виду документа.

Як видно з наведеної схеми, на першому етапі, на першому, найвищому рівні відповідно до визначення, документом вважається будь-який матеріальний об'єкт як штучного так і природного походження, який може бути використаний для передавання інформації у суспільстві. Зважаючи на таке широке визначення документа, поняття можна розкласти на дві групи: об'єкти природного походження та об'єкти штучного (інтелектуального) походження. Матеріальні об'єкти природного походження, які використовуються для накопичення та передачі інформації у просторі і часі, мають також окремі види (артефакти, археологічні пам'ятки, природні пам'ятки, колекції природних елементів: рослин, тварин, каменів, ґрунтів тощо). Кожна з виділених груп також може бути поділена на окремі конкретні види та підвиди. Можливо, виділені групи потребуватимуть детальнішого аналізу у майбутньому.

На другому рівні розташовуються об'єкти штучного (інтелектуального) походження або ми можемо охарактеризувати їх як предмети матеріальної культури людства. З цієї сукупності об'єктів можна виділити також дві групи: матеріальні об'єкти, які створюються людиною для задоволення власних матеріально-побутових потреб та матеріальні об'єкти, які створені спеціально для передачі інформації у суспільстві.

Що стосується першої групи, то створені людиною матеріальні об'єкти на своєму початку, задовольняючи матеріально-побутові потреби людей через деякий час можуть набувати властивостей документа, за допомогою якого засвідчуються етапи розвитку суспільства. Тобто з одного боку такі матеріальні об'єкти не являють певної цінності, однак, якщо вони пов'язані з певними історичними подіями, особистостями тощо, то вони можуть нести важливі свідчення про історію розвитку спільноти та її культуру.

Третій рівень - матеріальний об'єкт, який людина спеціально створює для передачі інформації у суспільстві. Відповідно до існуючої серед фахівців з документознавства думки, ця група об'єктів може бути поділена на наступні групи: будь-який запис інформації та тривимірні твори мистецтва, тривимірні наочні посібники (скульптура, макети, муляжі тощо).

Четвертий рівень являє собою документ як будь-який запис інформації. При цьому слід зазначити, що всю сукупність документів, які потрапляють до означеного таксону можна розподілити на дві групи: запис інформації, що є результатом певної людської діяльності і свідчить про неї та запис інформації побутового характеру. До останнього, на нашу думку слід віднести приватне листування, щоденники, приватні фотографії та кінофільми, музичні записи тощо.

П'ятий рівень утворюють документи, які є записом інформації щодо результатів певної людської діяльності і свідчать про неї. Аналізуючи всю сукупність документів, які потрапляють до цієї групи, слід звернути увагу на те, що ця сукупність не є однозначною. Серед цих документів можна виділити документи, які являючи собою запис інформації, що є результатом людської діяльності, в той же час, не можуть бути повноцінно використані для підтвердження юридичного факту, або простіше кажучи, не можуть використовуватись як службові та офісні документи. І, нарешті, одна з найбільших груп документів – це документи, що використовуються у людській діяльності і часто підтверджують юридичний факт події чи повідомлення, тобто до цієї групи документів, які використовуються у службовій діяльності людини, є офіційним (юридичним) підтвердженням певних фактів та подій.

Таким чином, зроблений поділ об'єктів, які містять інформацію, акумулюють її та використовують для зберігання, використання, а також передачі інформації у просторі і часі, дозволяє чітко визначити місце кожної групи у ієрархії матеріальних об'єктів, які отримують «статус документа» у різних сферах людської діяльності і використовують як предмет дослідження в різних наукових напрямках.

Безумовно, що побудована автором схема не претендує на завершеність, швидше за все, вона може стати основою для дослідження окремих складових іншими науками, оскільки виділені групи та підгрупи вимагають детальнішого вивчення. Проведене класифікування документів за ознакою набуття статусу «документ» у різних сферах життя людини дозволяє виділити ті предмети дослідження, які входять у ієрархію документ, однак не були ще детально досліджені з точки зору їх ролі та місця у системі об'єктів, що покликана досліджувати документознавча наука.

Використані джерела інформації:

1. Проект “Скільки інформації” (How Much Information) виконаний студентами та співробітниками Школи інформаційного менеджменту та інформаційних систем (School of Informational Management and Systems) Каліфорнійського університету в Берклі (University of California at Berkeley) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.sims.berkeley.edu/how-much-info> ; e-mail: HYPERLINK "mailto:how-much-info@sims.berkeley.edu" how-much-info@sims.berkeley.edu (2000 р.)
2. Кушнарченко Н.Н. Документоведение: Учебник. – К.: О-во «Знання», КОО, 2001. 460 с.
3. Палеха Ю.І. Леміш Н.О. Загальне документознавство. Навч. посіб. К.: Ліра-К – 2009. – 434 с.

4. Швецова-Водка Г.М. Документознавство: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. 398 с.
5. Новая философская энциклопедия. - М.: Мысль, 2000. - Т. 1-4. - 2659 с
6. Таксономія // Вікіпедія [Електронний ресурс: <http://ru.wikipedia.org/wiki>].
7. Беспяньська Г.В. Справочинство : Навч. посіб. для дистанційного навчання / За наук.ред. В.В. Бездрабко. – К.: університет «Україна», 2006. – 489 с.
8. Загорецька О. В. Класифікація службових документів // Діловодство та документообіг, 2011, № 4. – с. 3 - 8.
9. Палеха Ю.І. Класифікування кадрових документів 2009, № с. 125- 132.
10. Сельченкова С.В. Діловодство. Практичний посібник / С.В.Сельченкова. – К.: Інкунамбула, 2009.- 480 с.

Рецензент: Іванова Т.В., д.держ.упр., професор.

УДК 35

Рибачук В.Л.,

к. держ.упр.,

докторант Академії муніципального управління

ФОРМУВАННЯ НЕКОМЕРЦІЙНОГО ПАРТНЕРСТВА ЩОДО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Запропоновано концепцію формування некомерційного партнерства щодо управління сферою житлово-комунальних послуг регіонів.

Предложена концепция формирования некоммерческого партнерства по управлению сферой жилищно-коммунальных услуг регионов.

The concept of forming non-commercial partnership for the management of the housing and utilities areas.

Вступ. Актуальність дослідження викликана соціально-економічними результатами реформи ЖКГ, що проводиться в країні. Це самостійний сектор економіки в системі національної економіки, основною метою функціонування якого є задоволення потреб населення і організацій доступних за ціною і якістю послугах, що забезпечують нормальні умови життя і роботи. Положення у сфері послуг ЖКХ в значній мірі обумовлює як соціальну захищеність громадян, так соціальну і політичну стабільність в суспільстві. Відмітною особливістю галузі є прояв негативних наслідків монопольного положення підприємств - постачальників і виробників послуг, що виражається не тільки в необґрунтованому завищенні цін і тарифів, але і в їх незадовільній якості, низької надійності і екологічної безпеки за відсутності у споживача можливості відмовитися від даних видів послуг.

Проблеми розвитку теорії та методології державного управління сферою житлово-комунальних послуг завжди були в центрі уваги вітчизняних та зарубіжних вчених: І.О. Драгана, Б.М.Данилишина, О.І.